

Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze

<https://www.valodaskonsultacijas.lv/lv/questions/87>

Jautājums

Cik korekti ir lietot vārdus **homofobija** un **homofobs**?

Atbilde

Mūsdienās vārdi tiek lietoti ar jau nostiprinājušos nozīmi, kas neatbilst etimoloģijai.

Konsultējoties ar LU klasisko valodu profesori Rūmnieci un LU profesoru anglistu A. Veisbergu, vispirms latviešu valodā tika skaidrota vārddāļu nozīme: lat. **homo (hominis)** 'cilvēks'; grieķu **(h)omoios** 'tāds pats, vienāds, līdzīgs'; ..**fobija** (lat. *phobia* < gr. *phobos* 'bailes') – salikteņa daļa – 'bailes, nepatika (piemēram, *hidrofobija*)'; **homofobs** – **homo** (gr. *homos* 'tāds pats, vienāds, līdzīgs') – salikteņa daļa – 'vienāds, līdzīgs (piemēram, *homogēnisks, homologs*)'; **fobs** (gr. *phobos* 'bailes') – salikteņa daļa – 'tas, kas baidās, izrāda nepatiku, neieredz (piemēram, *anglofobs*)'.

Homonīms (gr. *homōnymos* < *homo*.. + *onyma* 'vārds') – 'vienādi rakstāmi un izrunājami vārdi ar dažādu nozīmi'; līdzīgi piemēri ir arī vārdi **homofoni, homogrāfi**. Taču vārdu pamatā nav latīņu *homo* (ja tā būtu, vārds būtu jāskaidro kā *cilvēknosaukums, cilvēkskaņa, cilvēkrakst(it)s* un tādā gadījumā arī vārdi **homonīmi, homofoni, homogrāfi** būtu tādi paši nevēlami un skaužami vārdi).

Grieķu vārdā **(h)omoios** iekavās liktais *h* izteic skarbo dvesmu, kāda šim vārdam bijusi sengrieķu valodā (Ὅμοιος), un tas ir apliecinājums tam, ka daudziem terminiem pamats un paraugs ir bijusi sengrieķu valodas izruna.

Mūsdienu grieķi (ar mūsdienu saprotot apmēram divus gadu tūkstošus) šos vārdus izrunā **omofils, omofobs**, jo raksta bez dvesmas skaņas (*h*) un to arī neizrunā. Ja mēs rīkotos atbilstoši jaun grieķu izrunas variantam, nebūtu jucekļa ar latīņu cilvēku – *homo*.

Vai piedāvāsim pēkšņi latviešiem teikt **omoseksuālis, omofobija**?

Vai mūsu sabiedrība būtu gatava pieņemt šādu izrunas tradīcijas maiņu, cik cilvēku to saprastu? Otra iespēja – izdomāt (radīt) jaunu vārdu šī (un tam līdzīgu) jēdzienu apzīmēšanai, taču nav tāda *gatava*

universāla vārda, ko šajā situācijā varētu piedāvāt un kas derētu visam: **homofobijai, homonīmijai, homofonijai, homogrāfijai** utt.

Turklāt, iedziļinoties mūsdienu grieķu valodā, ir pārprotamas šī veidojuma (potenciāli) uztveramās nozīmes: vai **homofobija** (tieši tulkojot) ir *bailēs no līdzīgā/tāda paša* vai *no līdzīgajiem/tādiem pašiem*? Kā saprotami *tādi paši*: tie, kas baidās, vai tie, no kuriem baidās? Diemžēl valodā ir daudz vārdu, kuros klasiskās valodas ir izveidojušas šādu valodas spēli. Turklāt tas nav vienīgais vārds, kura nozīme atšķiras no etimoloģiskā skaidrojuma vai tieša tulkojuma.

Homofobija un **homofobs** nav latviešu valodas termini, un ar šādu nozīmi un izrunu tie eksistē arī citās valodās, tāpēc diez vai latviešiem izdotos pārliecināt par attiecīgo pareizrakstību vai izrunu lietotājus Latvijā, kur nu vēl Eiropā vai pasaulē!

Šādi un tamlīdzīgi jautājumi valodās eksistē, taču ne vienmēr tie ir atrisināmi, kā tas ir arī šajā gadījumā. Mākslīgi radīt terminu un ar varu lauzt nostiprinājušos tradīciju nav iespējams.

Tāpēc ar dažādu nozīmi, taču vienādi rakstāmus un izrunājamus vārdus lietosim kā līdz šim.

Avoti

Ilustrētā svešvārdu vārdnīca. Sast. I. Andersone u. c. Rīga : Avots, 2005,232. lpp.

